מפניני הפרשה - מאמר

באין חזון, ייפרע עם!

הנביא ירמיהו אומר: "**מי האיש החכם ויבן את זאת, ואשר דיבר פי ה' אליו, ויגידה: על מה אבדה הארץ...? ויאמר ה': על עזבם את תורתי...!**". ביארו חכמים במסכת נדרים: דבר זה נשאל לחכמים – ולא פירשוהו, לנביאים – ולא פירשוהו. עד שפירשו הקב"ה בעצמו, שנאמר: "**ויאמר ה', על עזבם את תורתי...**" - שלא ברכו תורה בתחילה. פירש רש"י: כשהיו עוסקים בתורה לא היו מברכים לפניה, וכיון שלא בירכו גילו דעתם שאינה מתנה חשובה להם.

דבר זה מעורר תמיה גדולה, שהרי פרק זה פותח בעבירות החמורות שעשו ישראל באותה תקופה: "**כי כולם מנאפים, עצרת בוגדים – מרעה אל ראה יצאו...**". ומקראות מפורשים יש שמקדש ראשון, מפני מה חרב? מפני שלושה דברים שהיו בו, עבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים.

כיצד אם כן יובן שדבר זה נשאל לחכמים, ולא פירשוהו?! ועוד שהחטאים מנויים באותו פרק עצמו, באותה נבואה. מדוע איש לא ידע, ונצרכו לתשובתו של הקב"ה?

והשאלה הנוקבת יותר: במקום שהבורא יתברך יזכיר את החטאים הכבדים, הנוראים, הנ"ל, מזכיר הוא את הקל שבעוונות. הימנעות ממצוות עשה. כשידוע שהימנעות מקיום מצווה, תשובתה היא הקלה ביותר. ומכל העוונות מוזכר רק העוון של הימנעות ממצות ברכת התורה!

כשנתבונן בדבר נבין, שהשאלה היא עמוקה הרבה יותר, ורק הקב"ה יכול לענות עליה. כך שאל ירמיהו הנביא: נכון שהמצב הדרדר והגיע לנקודת שפל חמורה נכון שהעם נגוע בנוראות שבעוונות – אבל כיצד ארע הדבר? הרי: "אנוכי נטעתיך שורק, כולו זרע אמת" – "ואיך נהפכת לי סורי הגפן נכריה?". כלומר הרי עם ישראל הוא עם כה קדוש ונשגב, עם ה' במלוא מובן המילה, כמה שנים עברו מאז שבדקו מדן ועד באר שבע ולא מצאו עם הארץ! אם כן מה קרה, כיצד ארעה ההידרדרות המהירה, המרסקת?!

על כך לא הייתה לא לחכמים, לא לנביאים, הכל עמדו תוהים. עד שבא הקב"ה, חוקר כליות ולב, וגילה את הרז: על שלא ברכו בתורה תחילה. כלומר גם אם למדו אותה, ושמרו את מצוותיה, לא הייתה בעיניהם מתנה חשובה! היה עיוות של סולם הערכים, הפכו את סדר הקדימויות. במקום להכיר בכך שענייני העולם הזה הם כפרוזדור לענייני העולם הבא, לקנייני הנצח שהם הטרקלין והעיקר. כלומר נכון שיש לעבוד ולהרוויח, יש לחרוש ולקצור, אבל לא זה העיקר ולא זו התכלית. התכלית והעיקר היא ההתעלות, הרוחניות, קניית השלימות האישית והציבורית. במקום להכיר בכך "הפכו את היוצרות". הפכו את הנהנתנות לעיקר: את האושר למדד ההצלחה, את הרכוש למודד האושר, שמו את המעמד והנכסים לראש מעייניהם. נכון אין זו עבירה, אבל זה פתח לאיבוד ערכי החברה, כי "**באין חזון – ייפרע עם!**".

זה המסר שבצוו: "סביב לאוהל מועד יחנו" בני ישראל, ובמעגל הפנימי: "והלווים יחנו סביב למשכן העדות". כלומר שאוהל מועד, השראת השכינה ועבודת ה', יהיו נקודת המרכז בחיי העם בכלל, ובחיי כל אחד בפרט. נראה שזו כוונת חז"ל: "**ארץ ישראל נתונה באמצע העולם וביאר המהר"ל שאין הכוונה גיאוגרפית, אלא לנקודת המרכז ולקוטב המהותי, וירושלים באמצע ארץ ישראל, ובית המקדש באמצע ירושלים, וההיכל באמצע בית המקדש, וארון הברית באמצע ההיכל**".

בין אדם לחבירו

אומנם מצוות עשה מהתורה להלוות לעניי ישראל, ומצווה זו גדולה יותר ממצות צדקה. בכל זאת אין להלוות כסף שלא בעדים אלא אם כן מלווים על המשכון, והמלווה בשטר משובה יותר.

כל המלווה בלא עדים עובר משום "לפני עוור לא תיתן מכשול", שהרי קיים חשש שמא הלוה יכפור לו וגורם קללה לעצמו שהבריות יקללוהו שתובע לחבירו מה שאינו חייב לו. כל זה אמור אפילו אם מלווים לתלמיד חכם שבודאי לא יכפור, מפני שיש לחוש שמחמת טרדות לימודו ישכח את ההלוואה.

שואל ומשיב

שאלה: חולה כליות שנשקפת סכנה לחייו, האם רשאי חבר או קרוב משפחה לתרום לו כליה אחת מכליותיו כדי להציל חיי חבירו?

תשובה: השאלה האם רשאי אדם או חייב להיכנס בספק סכנה כדי להציל חבירו מודאי סכנה, שנויה במחלוקת הפוסקים. מרן הבית יוסף בחושן משפט-סימן תכ"ו הביא את מה שכתבו בהגהות מיימוניות בשם הירושלמי, שחייב אדם להכנים את עצמו בספק סכנה כדי להציל את חבירו מודאי סכנה.

והסביר שהטעם הוא, מפני שחבירו בודאי סכנה והוא בספק. וכן כתב בכסף משנה בפרק א' מהלכות רוצח. בשו"ת חוות יאיר הביא את דברי הירושלמי להלכה. וכן כתב בשו"ת נשמת חיים. אולם הסמ"ע בחו"מ שם העיר, שמרן והרמ"א השמיטו דין זה מהשו"ע מפני שגדולי הפוסקים, הרי"ף והרמב"ם והרא"ש השמיטו דברי הירושלמי מפסקיהם, לכן השמיטוהו גם הם מהשו"ע.

רבינו יונה גירונדי בספר איסור והיתר כלל נט' כתב במפורש שאין לאדם להכנים עצמו בספק סכנה כדי להציל את חבירו מודאי סכנה. וכן פסק בשו"ת הרדב"ז חלק ג' - תרכ"ה, שהמתחסד להכנים עצמו בספק סכנה להציל את חבירו מודאי סכנה הרי זה חסיד שוטה, שהספק שלו עדיף מהוודאי של חבירו, שנאמר וחי אחיך עמך, חייך קודמים לשל חבירך.

אולם באמת שכיום לדעת רופאים מומחים ויראי שמים דרגת הסיכון בהוצאת הכליה לאדם התורם, היא מועטת מאד, וכתשעים ותשעה אחוזים מהתורמים חוזרים לבריאותם התקינה. לכן כל מה שהסכימו הפוסקים הנ"ל שאסור להכנים עצמו בספק סכנה, זהו רק בספק השקול, מה שאין כן בנידון שלנו שבודאי שמצווה היא לתרום כדי להציל את חבירו ממוות בטוח.

סיכום: נראה שהעיקר להלכה שמותר וגם מצווה על אדם לתרום כליה אחת מכליותיו להצלת חייו של אדם מישראל השרוי בסכנה במחלת הכליות. וראויה מצוה זו להגן עליו אלף המגן. ומכל מקום בודאי שיש לעשות זאת רק ע"י רופאים מומחים, ושומר מצווה לא ידע דבר רע. (עפ"י יהווה דעת ג' פד')

מפניני הפרשה - רעיון

יברכך ה' - וישמרך

"**דבר אל אהרן ואל בניו לאמר כה תברכו את בני ישראל**" (פרק ו', כ"ג) על פסוקי ברכת הכוהנים שבפרשת "נשא" כותב רבי יצחק אברבאנל: כבר הזכירו העוסקים בתורת המדינה שהמדינה מתחלקת לשלושה חלקים בבני-אדם:

א. עובדי האדמה ובעלי האומנויות. ב. המתבודדים והמעיינים (בחכמות, במשפטים ובתפילות). ג. אנשי המלחמה וגיבורי הארץ ("אנשי חיל")

ברכת הכוהנים היא לשלושת מרכיבי האדם שבמדינה. כנגד "העובדים" אמר: "יברכך ה' וישמרך" – שישלח ברכה בכל מעשה ידיכם וישמרכם מכל נזק. כנגד "המעיינים" - אמר "יאר ה' פניו אליך ויחנך" וכנגד "אנשי המלחמה" - אמר "ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום" – ולא מלחמה להיכשל בה.

עוד יש לומר בעניין נוסח ברכת כהנים. הברכה פותחת בשלושת המילים: "יְבָרֶכְךָ ה' וְיִשְׁמְרֶךָ". רש"י מפרש: יברכך - שיתברכו נכסיך: וישמרך - שלא יבואו עליך שודדים ליטול ממונך, שהנותן מתנה לעבדו אינו יכול לשמרו מכל אדם, וכיון שבאים לסטים עליו ונוטלין אותה ממנו, מה הנאה יש לו במתנה זו, אבל הקדוש ברוך הוא הוא הנותן הוא השומר.

אבל האורה חיים הקדוש מוסיף ומסביר שבעצם, ככל שהברכה גדולה יותר, כך צריך יותר שמירה. מדוע? משום שיש הרבה שהברכה עצמה תגרום לאדם להתגאות, לשכוח מאיפה בא, להתבלבל.

למעשה כל אדם צריך להתפלל לה' ולבקש מאיתו: שמור עליי מפני הצלחתי. אני רוצה לשלוט בה ולא לתת לה לשלוט בי.

הניסיון מראה שברכה של עושר והצלחה זה לא מספיק. דווקא כשהם מגיעים, דווקא כשעולים לגדולה – צריך גם להיות ערניים, לשים לב, להישמר מנפילה.

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

החייל לביא בן אורית ג'הסי ע"ה הי"ד

שלום בן שלום כתריאל ע"ה | ויקטור בן שרינה תמאם ע"ה

יוסף משה בן שילביה מימון ז"ל | זלמן בן חזקיהו ושרה חנימוב ז"ל

שמעון בן סליימן הג'בי ע"ה | ויקטור בן לולי גליה ז"ל

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

רחל בת סוליקא דנינו ע"ה | רבקה בת ג'ונג'ון תפילין ע"ה

סימונה בת מרסדס אלמליח ע"ה | חנה בת בודה עמיר ז"ל

אסתר בת רחמה לוי ז"ל | מרים (מירי) מישל בת בידה לבנה חורי ע"ה

ברכה רחל רוטנר ע"ה | מרסדס אוריה עמר ע"ה והי"ד בת רחל הי"ו

בס"ד ה' לחודש סיון ה'תשפ"ד
שנה שלושים גיליון מספר 38
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת נשא
מפטירים

"וַיְהִי אִישׁ אֶחָד מִצָּרְעָה"
(שופטים יג' – ב')

חשמונאים (שעון קיץ)

כניסת שבת: 19:29
יציאת שבת: 20:29
זמן רבנו תם: 20:50

זיהוי וחידוש פתיל התכלת בציצית עפ"י פוסקים אחרונים

הניסיון לחדש את פתיל התכלת בזמננו

בדורות האחרונים נחקר עניין התכלת על ידי כמה מגדולי ישראל, במטרה לחדש הטלת פתיל התכלת בציציות שכנפות הבגד.

התכלת עפ"י האדמו"ר מראדזין

האדמו"ר מראדזין זצ"ל (ה' תקצט' עד – ה' תרנט'), חקר את נושא התכלת וטען שמצא את ה'חילזון' ממנו מופק התכלת באיטליה, והא דג ('דיונון הרוקחים') המכיל בקרבו דם שחור כדיו (כדברי הרמב"ם הלכות ציצית פרק ב' – ב' שכתב: "...ואחר כך מביאין דם הלזון והוא דג שדומה עינו לעין התכלת ודמו שחור כדיו ובים המלח הוא מצוי...") ואשר ניתן להפיק ממנו את התכלת. הדם הזה אינו דם חיותו של החילזון, אלא הוא מכונם בכים, והוא משתמש בו כדי להגן על עצמו מפני תוקפים, על ידי פליטת החומר למים שסביבו.
הוא הוציא לאור שלושה ספרים בעניין זה, בהם ביסס את שיטתו שזהו חילזון התכלת. אולם על דברי האדמו"ר מראדזין חלקו פוסקים אחרונים רבים, ביניהם ה 'בית הלוי' והרב מקוטנא בעל ה 'ישועות מלכו':

'בית הלוי'

הרב מבריסק, שולל את דברי האדמו"ר מראדזין בעיקר בטענה שאם העובדות המדעיות היו ידועות לאורך השנים ובכל זאת לא היה נהוג לצבוע את הציצית בתכלת, ממילא הרי זה מבחינה הלכתית כאילו יש מסורת ברורה שה 'חילזון' עליו מדבר הרב מראדזין אינו התכלת האמיתי. להלן ציטוט של 'בית הלוי' מתוך ההקדמה לספר 'עין התכלת' דף ז: **"כבוד מעלתו לא בירר לנו בדבריו מה זאת מצא אחר שנשכח, אם מציאת הדג או הוצאת צבעו. ורק אחר אשר כבוד מעלתו יברר זאת, היינו האם היה בזה דבר הנשכח והוא מצאו, אז היינו מחויבים לשמוע אליו וללכשו. אכן אם נאמר הדג היה במציאות, וגם הוצאת צבעו היה ידוע בכל זמן מהזמנים שעברו עלינו מעת שנפסקה התכלת בישראל, ועל כל זה לא לבשוהו אבותינו ואבות אבותינו – הרי יש לנו כאילו קבלה ומסורת מאבותינו כי זה הדג וצבעו אינו החילזון והתכלת, אף שהוא בכל הסימנים שפימנו בו חז"ל, אם אפילו נרבה בחול ראיות לא יועילו נגד הקבלה והמסורת. ורק אחרי שיברר כי דג זה או מלאכת צבעו נפסק ונשכח מציאותם או ידיעתו בשום זמן מהזמנים ונפסקה בזה הקבלה, אז יהיה לנו דברי ההלכה לראיה".**

'ישועות מלכו'

בספר "ישועות מלכו" בספר יסודי ישורון מערכת ציצית: א-ב'. דחה את דברי האדמו"ר מראדזין בטענה שהיות ויוצאים ידי חובת ציצית גם בלי תכלת, אין לשנות בגלל ספק. **"לבוא במריבות וקטטות אין לנו אחר שהציצית של לבן כשרים לדעת פוסקים רבים גם שהם צבועים, וכן מצד 'לא תתגודדו' אין לחוש יותר משאר דברים...מה שדעת הגאון מראדזין שדג שנקרא 'טינטן פיש' (Tintenfisch – שמו של דיונון הרוקחים בגרמנית) הוא החילזון שהיו צובעים בו תכלת, אינו ודאי אלא סברא בעלמא, ומאחר שאין לנו ידיעה ברורה שזה תכלת ודעת גדולי ישראל שהאידנא נגנז ושאין אנו מחויבים בתכלת, אין לנו להשיב הוודאי ולהחמיר מספק".**

הרב יצחק הרצוג

הרב הראשי לישראל: הרב יצחק הרצוג זצ"ל, כתב את הדוקטורט שלו על נושא התכלת, ובה דחה את דברי האדמו"ר מראדזין, בעיקר משום שדיונון הרוקחים אינו דומה כלל לחילזון שמתואר בדברי חז"ל.
למעשה, רוב הפוסקים דחו את דברי האדמו"ר מראדזין ורק חסידי ראדזין וחלק מחסידי ברסלב צובעים את פתילי הציצית שלהם ב"תכלת" זו.

ארגמון חד קוצים

חוקרים רבים וכן חלק מהפוסקים לאורך הדורות זיהו את התכלת עם חומר שמופק מחילזון שנקרא "ארגמון חד קוצים" - "פורפורה". הבעיה המעשית העיקרית של חומר זה הייתה העובדה שניתן היה להפיק מחילזון זה רק צבע ארגמן/סגול. תופעה זו גרמה לחלק מהפוסקים לסבור שצבע ה"תכלת" דומה לסגול של ימינו. אולם בשנים האחרונות, גילו חוקרים שכאשר חושפים את תמיסת הצבע לאור השמש במהלך הצביעה, צבע הארגמן הופך לתכלת. גילוי זה מחזק את הזיהוי של החילזון התכלת עם 'ארגמון חד קוצים'. ואכן גדולי ישראל רבים מעודדים את השימוש בתכלת המופק מחלזון זה.

'ילקוט יוסף'

בספר 'ילקוט יוסף' ציצית ותפילין סימן ט' כתב שלא ברור באופן מוחלט שהתכלת שמפיקים כיום "ארגמון חד קוצים" הוא התכלת האמיתי ולכן רבים מגדולי הדור לא נהגו לשים פתיל תכלת בציציותיהם.
"מה שמצוי כיום שנותנים תכלת בציציות, הנה אין הדבר ברור באופן החלטי שזהו התכלת האמיתי. ולכן לא ראינו להרבה מגדולי הדור שנהגו בזה. והנכון הוא שכל אחד ינהג כפי מנהג גדולי הדור ומנהג רבותיו.
ובהערות שם כתב: "...ועל כל פנים אצלינו הספרדים ועדות המזרח, לא ראינו מנהג זה אצל רבותינו, וזכינו להכיר את ראש הישיבה מורינו הג"ר עזרא עטייה זצ"ל...ועוד, ואף אחד מהם לא חש להחמיר שמא זה התכלת... וגם גדולי הרבנים בארץ ישראל ובעיר הקודש בני ברק ת"ו, כמו החזון איש והסטייפלר זצ"ל, לא החמירו בזה על עצמם, אף שנהגו חומרות רבות בשיעור הטלית..." אולם בסיום דבריו בהערה זו כתב: **"ומכל מקום מצד חשש ליוהרא, הנה הלוקח ציציות שיש בהם חוט של תכלת, אין לו לחוש ליוהרא, אחר שיש סימוכין דקשוט לנוהגים כן".**

סיכום

בדורות האחרונים נחקר עניין התכלת ע"י כמה מגדולי ישראל, במטרה לחדש את הטלת פתיל התכלת בציציות שכנפות הבגד. פוסקים רבים מעודדים את השימוש בתכלת המופק מהחילזון **"ארגמון חד קוצים"**. נציין שהטענה שגדולי ישראל בדורות קודמים לא לבשו תכלת אינה טענה חזקה, משום שבזמנם טרם הנושא נחקר ולא היה את כל הידע שקיים היום בנושא

פינת העורך

"כה תברכו את בני ישראל, אמור להם" - פירש בספר "מי מנוחות": לפני שתברכו את ישראל – אימרו להם שיכינו את עצמם לקבל את הברכה, מפני שהאדם צריך להיות תחילה בגדר כלי מחזיק ברכה - ע"י המצוות ואור האמונה, ואז שורה בו הברכה, חיים עד העולם!

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לנדב ושני זיגדון הי"ו לרגל הולדת בניהם התאומים עמית הי"ו ואיתן הי"ו והכנסתם בבריתו של אברהם אבינו ע"ה.
ברכות לשמחה ונחת גם לסבא וסבתא היקרים שמעון וחדוה זיגדון הי"ו
יהי רצון שיזכו אביהם ואימם לגדלם באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצאו חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

ברכות מכל הלב

מזל טוב וברכות מעומק הלב לארנן יצחק ובת חן לוי הי"ו לרגל נישואיהם.
להם ולמשפחותיהם משפחת לוי הי"ו ומשפחת עמיר הי"ו.
יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, שתיזכו להקים בית לתפארת ישראל, מלא אהבה ושמחה, נאמן וכשר, המיוסד על יסודות איתנים של אהבת תורה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

על מה מברכים ברכה מעין שלוש

המקור בתלמוד

במשנה במסכת ברכות דף מד. מובאת מחלוקת לגבי הברכה האחרונה שיש לברך על אכילת פירות משבעת המינים. לדעת רבן גמליאל מברך עליהם ברכת המזון, לדעת חכמים מברך עליהם ברכה אחת "מעין שלוש", ולדעת רבי עקיבא מברך עליהם ברכת המזון - לדעתו אפילו אחרי אכילת ירק מבושל מברכים ברכת המזון: **"אכל ענבים ותאנים ורמונים - מברך אחריהם שלש ברכות, דברי רבן גמליאל, וחכמים אומרים: ברכה אחת (מעין שלש). רבי עקיבא אומר: אפילו אכל שלק והוא מזונו - מברך עליו שלש ברכות".**

מהגמרא בהמשך עולה שלהלכה נפסק כחכמים שאחרי אכילת תבשיל או מאפה שאינו לחם מחמישה מיני דגן, וכן אחרי אכילת חמש הפירות שהשתבחה בהם ארץ ישראל מברכים ברכה אחת מעין שלוש: **"...אמר רבי יעקב בר אידי אמר רבי חנינא: כל שהוא מחמשת המינין - בתחילה מברך עליו בורא מיני מזונות, ולבסוף ברכה אחת מעין שלש. אמר רבה בר מרי אמר רבי יהושע בן לוי: כל שהוא משבעת המינין - בתחילה מברך בורא פרי העץ ולבסוף ברכה אחת מעין שלש".**

מפרש רש"י

חמשת המינים - כולם מין דגן: חטין ושעורין וכוסמין ושבולת שועל ושיפון, כוסמין - מין חטה, שבולת שועל ושיפון - מין שעורה. מברך עליו בורא מיני מזונות - אם עשאו תבשיל. כל שהוא משבעת המינים - משאר שבעת המינים האמורים בפסוק, ואינו מין דגן.

בהמשך מביאה הגמרא את נוסחת ברכה אחת מעין שלוש, לאחר אכילה מפירות שהשתבחה בהם ארץ ישראל ואחרי אכילת תבשיל או מאפה שאינו לחם מחמישה מיני דגן, כולל ההתימה.

"אמר ליה אביי לרב דימי: מאי ניהו ברכה אחת מעין שלש? - אמר ליה: אפירי דעץ - על העץ ועל פרי העץ ועל תנובת השדה ועל ארץ חמדה טובה ורחבה שהנחלת לאבותינו לאכול מפריה ולשבוע מטובה, רחם ה' אלוקינו על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל מקדשך ועל מזבחך ותבנה ירושלים עיר קדשך במהרה בימינו והעלנו לתוכה ושמחנו בה כי אתה טוב ומטיב לכל. דחמשת המינין - על המחיה ועל הכלכלה ועל תנובת השדה כו'

בגמרא לא הוזכרה ברכה מעין שלוש מיוחדת על שתיית יין. הרי"ף במסכת ברכות דף לב. מוסיף זאת וכותב שהחתימה היא - על הגפן ועל פרי הגפן. **"...ברוך אתה ה' על הארץ ועל המחיה דפירי על העץ ועל פרי העץ דחמרא על הגפן ועל פרי הגפן"**

תוספות

גם בתוספות ברכות מד. בד"ה "על העץ" כתבו שיש ברכה מעין שלוש מיוחדת על שתיית יין וביארו מדוע. בהמשך כתבו התוספות שם בשם רבנו הננאל, שאם אדם אוכל מיני מזונות וגם פירות שהשתבחה בהם ארץ ישראל, בחתימת הברכה אומר ועל המחיה ועל הפירות, ומסביר מדוע אין זה נחשב כחותם בשתים.

פסיקת הרמב"ם

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ג' הלכה יא' פסק שכל דבר שברכים עליו ברכה ראשונה בורא מיני מזונות, מברכים עליו ברכה אחרונה "מעין שלוש" - חוץ מהאורז: **"כל שמברכין עליו בתחילה המוציא מברכין לאחריו בסוף ברכת המזון כסדרה ארבע ברכות, וכל שמברכין עליו בתחילה בורא מיני מזונות מברכין בסוף לאחריו ברכה אחת מעין שלש חוץ מן האורז".** ובהלכות ברכות פרק ח' הלכה א' פסק להלכה כשיטת חכמים, שהברכה האחרונה על חמשת מיני הפירות שהשתבחה בהם ארץ ישראל היא ברכה אחת מעין שלש.

פסיקת הטור

הטור בסימן רח' פסק שהברכה האחרונה על חמשת מיני הפירות השתבחה בהם ארץ ישראל היא מעין שלוש.

פסיקה להלכה בשולחן ערוך

מרן בשו"ע בסימן רח' בסעיף א' פסק להלכה: **"על חמשת המינים שהם: גפן ותאנה ורימון וזית ותמרה, מברך לאחריהם ברכה אחת מעין שלש"** ובסעיף ב' פסק לגבי מאכלים מחמישה מיני דגן: **"חמשת מיני דגן ששלקן או כתשן ועשה מהם תבשיל, כגון מעשה קדירה הריפות וגרש כרמל ודייסא, אפילו עירב עמהם דבש הרבה יותר מהם או מינים אחרים הרבה יותר מהם, מברך עליו בורא מיני מזונות ולבסוף על המחיה, אבל אם לא נתן הדגן בתבשיל אלא לדבקו ולהקפותו, בטל בתבשיל.**

משנה ברורה

במשנה ברורה בס"ק א' ביאר שמחשיבותם של שבעת המינים שהשתבחה בהם ארץ ישראל קבעו להן ברכה מיוחדת. לגבי מה שכתב מרן חמשת מיני דגן ששלקן, כתב בס"ק ג' שצריך לומר "חילקן", מפני שגם אם מבשלים אותם אם הם נשארו שלימים, מברכים עליהם ברכה ראשונה "האדמה".

כף החיים

לגבי מה שפסק מרן להלכה שאם מערבבים עם הקמח דבש בכמות גדולה יותר מהקמח, או מערבבים ממינים אחרים כמות גדולה יותר מהקמח, מברכים על זה בתחילה בורא מיני מזונות ולבסוף על המחיה, כתב בספר כף החיים בסימן רח' בס"ק ח' וט' שיש הבדל בין תערובת חמישה מיני דגן עם דברים אחרים, לבין סתם תערובות של מיני מאכלים. וכן הדגיש שכדי לברך על התערובת בורא מיני מזונות, צריך שיהיה בה כמות קמח כזו שבאכילה מאותה תערובת, אוכלים כזית דגן בתוך כדי אכילת פרס: **"...כאן בחמישה מינים שהם חשובים ביותר, לא אזלינן בתר רובא, רק כל שנותנים אותם למאכל, מה שאין כן בשאר דברים, אזלינן בתר הרוב...וכגון שאיכא כזית דגן בתוך כדי אכילת פרס, וגם אכל פרס, כדי שיהא במה שאכל כזית דגן..."**

ילקוט יוסף

לגבי תערובת קמח מחמישה מיני דגן עם דברים אחרים כתב בספר ילקוט יוסף בסימן רח' סעיף טז' כמו בכף החיים שלעיל, אך לגבי עוגה שמקמח שנילושה עם דבש וכדומה, אף אם אכל כזית ממנה מברך על המחיה.

"אם עירב בקמח הרבה דבש בשיעור יותר מהקמח, עם מינים אחרים, אם יש בתערובת כזית דגן בכדי אכילת פרס, וגם אכל כשיעור כדי אכילת פרס, ואוכל כל כך מן התערובת עד שמשער בעצמו שבודאי אוכל כזית דגן, מברך "בורא מיני מזונות" ומעין שלש.

אבל אם לא היה בתערובת כזית דגן בכדי אכילת פרס, אינו מברך ברכה אחרונה כלל, דספק ברכות להקל. ועוגה שרובה מקמח, ונילושה עם דבש וסוכר וכדומה, אף אם אכל כזית מהעוגה בלבד, הסוכר והדבש שבקמח מצטרפים לשיעור כזית לברכה מעין שלש. (כיון שנילושו יחד עם הקמח ונבלעו בו). אבל הקרם או המילוי של אגוזים וכדו' שבתוך העוגה, אינם מצטרפים לשיעור כזית".

סיכום

ברכה מעין שלוש היא ברכה אחרונה אחרי אכילת כזית בתוך כדי אכילת פרס מחמשת מיני הפירות שהשתבחה בהם ארץ ישראל והם: גפן ותאנה ורימון וזית ותמר. ואחרי אכילת כזית בתוך כדי אכילת פרס ממאכלים העשויים מחמישה מיני דגן שהברכה הראשונה שלהם היא בורא מיני מזונות. וכן אחרי שתיית רביעית יין או מיץ ענבים שברכתם הראשונה בורא פרי הגפן למנהג האשכנזים בתוך כדי אכילת פרס, ולדעת הספרדים בתוך כדי שתיית רביעית (שזה בכרך כארבעים שניות).

שם ומשפחה _____

ברכת כוהנים

כשבא הכהן לפרוש כפיו לברך את ישראל, צריך שיוסיף קדושה על קדושתו ויקדש ידיו (יטול ידיו) על ידי קדוש: זה הלוי, שצריך לקדש ידיו במים מידיו. ואסור לעם להסתכל בכהן בשעת נשיאת כפיו מפני שהשכינה שורה על ידיו באותו שעה.

על הכוהנים לברך את העם בקול ברור, הם מברכים את העם כלו ובברכתם הם כוללים גם את הגרים והעבדים. כתוב בתורה לגבי ברכת כוהנים "אמור להם" - "אמור" בגימטריא "זמר" - רמז לכך שהכהנים יברכו את העם בניגון ובנעימה.

כשהכהן אומר "יברכך ה'" כוונתו – בממון ובנכסים. וכשאומר "וישמרך" כוונתו – יוסיף שמירה לברכה, כלומר שהממון לא יאבד.

ברכה זו וכן הברכות הבאות נאמרים בלשון יחיד, מדוע? כדי לרמוז שיהיו שלום ואחדות בישראל ויהיו כולם כאיש אחד בברכה אחת.

ברכת הכוהנים מסתיימת ב "וישם לך שלום" והכוונה – שיהיה לך שלום בכניסתך ושלום ביציאתך ושלום עם כל אדם.

מעלת השלום

גדול השלום עד מאוד, ואין ברכות הכוהנים מועילות אלא אם כן שלום עימהם, לכן מסתיימת ברכת כוהנים ב"שלום".

חביב מאוד הוא השלום שהרי כל מעשיו הטובים של אברהם אבינו זכו אותו בשכר זה – לשלום. ואמרו חז"ל לא מצא הקדוש ברוך הוא כלי מחזיק ברכה לישראל, אלא השלום. המילה "כלי" היא - ראשי תיבות – כוהנים, לוויים, ישראלים.

שלוש מלים יש בברכה זו, כדי להזכיר זכות שלשת האבות. "יאר ה' פניו אליך" – יראה לך פנים שוחקות, יתן לך מאור עיניים, ויעמיד ממך בנים בני תורה, שנאמר "ותורה אור".

"ויחנך" – יתן לך חן, יחנה אצלך, יעמיד ממך נביאים ויתן בך דעת ורחמים. כאב הנותן לבנו מתנת חנם כן יתן לך ה' מתנת חנם בהאירו פני אליך. יראו הכל שברכתך ויראתך מאת ה' ומאור פניו ולא יתלו הצלחתך בדבר אחר. "ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום" - יעביר כעסו ממך וישא אליך פנים מאירות כשאתה מתפלל עליו..

שאלות מהפרשה

שאלות לכיתות א' עד ג' (חלקן מאוצרות התורה)

1. מי נשא את המשכן וכליו כשבני ישראל נסעו ממקום למקום?

א. הכוהנים. ב. עובדים זרים – תילנדים וסינים.

ג. הלווים. ד. המשכן והכלים נשאו מעצמם בדרך נס.

2. ממה צריך להינזר הנזיר בימי נזרו?

א. משתית יין. ב. מגילוח. ג. מלהיטמא למת. ד. כל התשובות נכונות.

3. כיצד הקריבו הנשיאים את קורבנם ביום חנוכת המשכן?

א. כולם באותו יום. ד. ארבעה בכל יום כנגד רוחות השמים.

ג. כל יום שלושת הנשיאים שבאותו דגל. ד. כל יום נשיא אחד.

4. מה היה תפקידם של הלויים בני גרשון?

א. לשאת את יריעות המשכן ואת המכסה. ב. לשיר בזמן פירוק המשכן.

ג. לשאת את קלעי החצר ואת שער החצר. ד. תשובות א' וג' נכונות.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח'

5. "...לעבוד עבודת עבודה..." (פרק ד') מה הכוונה – "עבודת עבודה"?

א. עבודה הקשה של המשכן. ב. לשמירה על המשכן.

ג. לעבודה היותר קדושה במשכן. ד. לשירה במצלתיים וכינורות.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח' (המשך)

6. מדוע זכה נשיא יששכר להקריב שני – אחרי נשיא יהודה?

א. בזכות ידיעתם בתורה. ב. מפני שנתן את העצה לנשיאים להקריב.

ג. א' וב' נכונות. ד. שבט ראובן ויתרו להם מהערכה למסירותם לתורה.

7. "...וַיִּשְׁמַע אֶת הַקּוֹל מְדַבֵּר אֵלָיו"..." (פרק ז') מה היה מיוחד בקול זה?

א. היה נמוך, אפילו שיצא מפי ה'. ב. לא יצא מחוץ לאוהל מועד.

ג. מכל מי שהיה באוהל מועד רק משה שמע אותו. ד. ב' וג' נכונות.

8. למה הכוונה בפסוק: "וְאִישׁ אֶת־קָדָשָׁיו לוֹ יִהְיוּ..." (פרק ד')?

א. המקריב מחליט לאיזה כהן יתן קודשיו. ב. המקריב אוכל חלק מהקורבן.

ג. מי שלא מפריש מעשרות נכסיו ירדו לכדי עשירית. ד. א' וג' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש איבן עזרא - כיתות ד' עד ח'

9. למה הכוונה בפסוק: "וְאִישׁ אֶת־קָדָשָׁיו לוֹ יִהְיוּ..." (פרק ד')?

א. המקריב מחליט לאיזה כהן יתן קודשיו. ב. המקריב אוכל חלק מהקורבן.

ג. מי שלא מפריש מעשרות נכסיו ירדו לכדי עשירית. ד. א' וג' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש האיבן עזרא - כיתות ד' עד ח'

10. "...הָאָשָׁם הַמּוּשָׁב לַה' לַכֹּהֵן..." (פרק ה') מדוע נקרא "הַמּוּשָׁב לַה'"?

א. יראת ה' שבו גרמה לו להשיב את הגזילה. ב. ה' קנאו עבור הכהן.

ג. אין בעלים להשיבו, משיבו לבעלי הבעלים לה'. ד. א' וג' נכונות.

התשובות הנכונות לפרשת בחוקותי:

1- ג' 2- ב' 3- ב' 4- ד' 5- ג' 6- א' 7- א' 8- ג' 9 - א' 10- א'

(בחוקותי תשעה') (שיעור 540 חלק א')

לימוד פורה ומהנה

מי שברך אבותינו אברהם, יצחק ויעקב, דוד ושלמה, אליהו ואלישע הוא יברך וישמור וינצור וירומם וינשא את **מרדכי ויהודית (אנלור) גורי וכל משפחתם** הי"ו - מלך מלכי המלכים ברחמיו ישמרם ויחיהם ומכל צרה ונזק יצילם, ויאריך ימיהם בטוב ושנותיהם בנעימים, בכל אשר יפנו ישכילו וכל אשר יעשו יצליחו ויתקיים בהם מקרא שכתוב: **"ויתן לך האלוקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש...ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך אתך"** וכן: **"יברכך ה' וישמרך, יאר ה' פניו אליך ויחונך, ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום".**